که غواړئ د سولې او پخلاینې دړه
بېرته اوسي، اوربند ټینګ کړئ

اوربند

ORBAND

دور سوم، شماره هفدهم، ۱۹ اسد، ۱۳۹۸

- دوو نوماندانو څه کار را کاوه؟!
- وزیرستان: یوه ټوکه، یو حقیقت
- د کرمې بابلات
- یو خو پوښتنې!
- دولت‌ساز، که تابوت ساز ټیم؟!
- د سپه‌سالار غازي محمد نادر خان لیک

دوې لسیزې یوه چوکۍ

هغه معما چې لا هم ناحله پاتې ده؟

ایلفي سرېښ چې هېنداړې، پلاستیک ان او سپنې سره نښتي شي، په اړه یې مشهوره ده چې بله برخه به یې ماته شي، خو د ایلفي هغه به یې له ماتېدو خوندي وي، خو له دې ټولو سره د طبیعي پېښو او [illegible] دي خټلی، خو د چوکیو سري [illegible]

ثبات او همپالنه؛
د تبعیض، خپلسرۍ او د واک د انحصار پای

الرحمن لغمانی
او د ښکلا جراحي متخصص
یس)، خوانه‌کې، د بدن د دانو، د نوي
دو درملنه، د بدن د سوي او سوروالي،
مونو، د سترګو په شاوخوا کې د سپینو
بریو او د نوکانو د ناروغیو درملنه
زان قیمت)، ماموریت
بوال مارکیټ
+93 (0) 747777

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوربند
اونیزه

رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَـلَداً آمِناً

دور سوم شمارهٔ هفدهم، ۱۹ اسد، ۱۳۹۸

بسم الله الرحمن الرحیم

سرلیکنه

سوله لومړیتوب دی

په شریعت او عُرف دواړو کې سوله اصل دی. د سولې د مخنیوي هڅه توطئه ناکامه ده، هېڅ دغه ناکامه تجربه نه ده بریالۍ کړې.

اته کاله دمخه پخواني ولسمشر حامد کرزي سولې ته د خپل ضد او ځېل په پاټک اچولو دغه پروسه ځنډنۍ کړه، خو مخه یې ډب نشوای کړای.

ددغه ډب حقیقت دده د شړېدلي واک احتمالي ننګونه وه، خو ده دوه متره سپین ټوکر چې مقدسه کلمه پرې لیکل شوې وه، ملي وحدت ته د ګواښ درواغجنه پلمه وګرځوله، په دې اتو کالو کې چې څومره افغانان وژل شوي ددې ټولو پړه دده پر غاړه ده. د کونډو، یتیمانو، زخمیانو ازار به په دنیا او اخرت دده د غاړې زېندس ګرځېدلي وي.

دده حکومت او امریکا چې په هېواد کې دننه د طالبانو د حاکمیت په سیمو کې د سلګونو دغسي بیرغونو مخه نشوای نیولی، په قطر کې د یوې ودانۍ تر مخ پر سپین ټوکر سپېڅلې کلمه شریفه د سولې پر وړاندې د خپل واک د دوام په موخه هغسې پلمه او توطئه وګرځوله چې جګړه یې اتو نورو کالونو ته اوږده کړه او د بیرغ او موقت حکومت په ګډون هر هغه څه مني چې پخپله واکمنۍ کې یې ملي وحدت او ځمکنۍ بشپړتیا ته ګواښ معرفي کاوه...

اوس هماغسې تېروتنه، تېر ابستنه، بلکې د سولې پر وړاندې د خپل واک د دوام لپاره توطئه ولسمشر غني را مخې ته کړې ده.

ده دغه توطئه د ټاکنو په پرده کې نغښتې چې له امله یې د سولې لپاره را منځته شوې فرصتونه یو په بل پسې له لاسه وځي، خو دی د واک د احتمالي دوام چانس نشي پرېښودلی.

څرنګه چې خلک د کرزي پر هغه ډرامه قضاوت کولی شي، د غني پر دغه توطئه یې هم سرونه خلاص دي، د تاریخ قضاوت همدغسې بې رحمه را وځي. د تاریخ قاضي د واکمن خوښې ناخوښې، زور، زرو او د سترګو اشارې ته نه ګوري، بلکې له دې ټولو پورته خپله پرېکړه اعلانوي.

سوله ملي غوښتنه، د ملت اجماع او د الله تعالی امر دی. د سولې لومړیتوب څرګند دی، دغه لومړیتوب هېڅ لوری او ځواک نشي ننګولی.

ټاکنې هدف نه، وسیله ده، که د ټاکنو روڼوالی، امنیت، سرتاسريتوب خوندي نکړای شي، د تېر په څېر به د ملت پر اراده یو ځل بیا ډاکه غورځېدلي وي. که ارګ په سوله کې د واک د دوام حرص او د اقتدار د هوسۍ هیلې نشي رېژولی او پخپله خوښه د ټاکنو له ډیزاین سره د خپل اقتدار مراندې تړلي ګڼي، باید پدې پوه شي چې افغانان له هر څه دمخه سوله غواړي، سولې ته ژمن دي، سوله او پخلاینه یې خپل لومړیتوب ګرځولی. دا سوله ده چې روڼو، ازادو، سرتاسري او خوندي ټاکنو ته مخه پرانیزي.

نیولیک

له دې لورېینې تېر/ ۲
زما وزګارتیا؛ دوو نوماندانو څه کار رکوه.؟!/ ۳
وزیرستان: یوه ټوکه، یو حقیقت/ ۴
دولت‌ساز، که تابوت‌ساز ټیم/ ۴
د کرمي بایلات/ ۵
د علم و جهل خلی/ ٦
یو څو پوښتنې!/ ۷
زه یې هوښیارۍ ته سلام کوم/ ۸
دوې لسیزې یوه چوکۍ/ ۱۰
تور او سپین صنعت/ ۱۱
څوک د پوښتنې نشته/ ۱۲
د سپاه‌سالار محمد نادر خان لیک/ ۱۲

اوربند

د تلپاتې سولې لومړی ګام
اوربند؛ د ملي جرګې یواځېنی شرط دی
اوربند؛ د روغې جوړې پیلامه ده
اوربند؛ د جګړې مخنیوی دی
اوربند؛ ملي غوښتنه ده
اوربند؛ د هر افغان غږ دی
اوربند؛ د هرې مور هیله ده
اوربند؛ ملي اړتیا ده
اوربند؛ ټیکاو دی
اوربند؛ د سوکالۍ لوری دی
اوربند؛ د بسیاینې لار ده
اوربند؛ د پرمختګ اساس دی
اوربند؛ ژوند دی
اوربند؛ له مرګ سره مبارزه ده
اوربند؛ د بربادۍ مخنیوی دی
اوربند ټینګ کړئ، له اوربند سره کېنئ، پر اوربند راټول شئ.

امتیاز
افغانستان
چلوونکي
افغانان
خپرندوی
دانش خپرندویه ټولنه

اړیکي
+93 (0) 788042821 - 0700639383
برېښلیک
spinsahaar@gmail.com
بیه
۲۰ ؋

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې لوړپيني تېر

شهرت ننگيال

زه خپل ځان ته وايم، زه ځان ته مخاطب يم، څوک دې خوا نه درنوي، څوک دې يې ځان يا بل ته اشاره او کنايه نه گڼي.
داسې نه ده چې در تُرا ميگم، ديوار تو بِشنو. بلکې نېغ پر در غږ کوم او دغه در زه خپله يم.
زه تاسې ته يوه بله د راز خبره کوم، دا زه چې څه ليکم دا ټول خپلو گناوو، خطاوو، کمزوريو، تېروتنو، منافقتونو او خباثتونو ته په کتو ليکم، دا ټولې گناوې زما خپلې دي، ماته د خپلو گناوو- تور مخيو پته ده، زما ټولې نيوکې زما ذ خپلو گناوو- تور مخيو زېږنده دي.
خير که د «ته» او «تا» په صيغه مې بل مخاطب گرځولی، خو حقيقت دا دی چې زما پينځه واړه گوتې خپل ځان ته لکې دي.

دا درواغ ده، ته د نظام دفاع نه کوې، ته د خپلو ځاني گټو په غم ککړ يې، دا ډېره بده او بوينه چټلي ده، څکه ته نور په دغه چټلي کې ډکې وهلو ته لمسوې چې له امله يې د مرداريو بوی تر لېرې په ځغېدا دی. يوازې ماته نه، تاسې ته هم ښايي د حکومت د افراطي ملاتړ او دښمنی تر کچې غوړېدلي مخالفت لاملونه څرگند وي. هغوی چې په حکومت کې يې د گټو ونډه غوښنه او له بې خرته امتيازونو برخمن دي، خپلې روا ناروا گټې د حکومت تر سيوري لاندې خوندي گڼي د حکومت پر بې پولې ننگه او ملاتړ يې خپلې تورې له تېکيو را اېستلې، ولسمشر ورته له دويم مفکر اخو له احمد شاه بابا او اعليحضرت امان الله خان غوره، درونډ، سپېڅلی، حتا معصوم ښکاري، څکه خو د غازي امان الله خان «د فصلِ ناتمام» د بشپړتيا لپاره د دويمې دورې پينځه کاله د مور شيدې گڼي.
بل اړخ ته هغوی چې په دغسې امتيازونو کې خپله برخه خواره گوري، د دښمنی ټول بريدونه يې له بېخه نړولي او ۲۴ ساعته فول ټايم د حکومت تخريب ته مورچه بند ناست دي، څکه خو نه د بدی او دښمنی پر اخلاقو سر خلاصوي، نه د دوستی او ملگرتيا اصولو ته د ژمنتيا نوک نيولی شي.
ملاتړي د نظام د دفاع پر ځای د خپلو گټو د خونديتابه په لالهاندی اوښتي، د مخالفانو او دښمنانو خو د محروميت له درد او دوکه انتقام او غوسه سر ته ختلې، څکه چې مقام، رتبه، چوکی او امتياز د وړتيا او استحقاق د معيار له مخې نه، بلکې د «آن کارِ ديگر» پر بنسټ شخصيِ لوړپينه گرځېدلې ده، خو دا چې ړندو ملاتړيو لومړی دا بې خرته امتيازونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

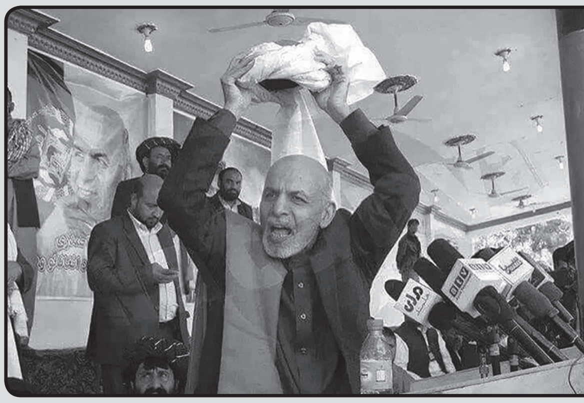

تر لاسه کړي، بیا د حکومت او چارواکیو رانده ملاتړ ته دربدلي او که ددغسي رانده ملاتړ وروسته یې دغسي مقامات او امتیازونه په پچه رسېدلي، هغه کیسي ته ورته معما ګرځېدلي چې لومړی چرګه پیدا شوې که هګۍ؟!

د دواړو احتمال شته، خو ځینو دریمه لار خپله کړې، دا د افراط او تفریط تر منځ د اعتدال لاره نه ده، دوی غواړي د خپل مخالفت او دښمنۍ په زور سرکار امتیازونو ته اړ کړي، دوی ته د توري یاري خوږه برېښي، ځکه خو یې د ورځې هم په حکومت او چارواکیو پسې ځراغونه را اخیستي دي.

ملاتړي یاران دومره وارخطا او بې صبره خېژي چې له دندې او امتیازونو په مجرد لېرې کېدا د حکومت د کاواکیو، درغلیو او فساد دوسیې پر هماغه شېبه د دوی پر وړاندې لکه خرمېږي را وتوکېږي.

او مخالفان یا دښمنان د سرکار لخوا په یوه سترګک د حکومت او چارواکیو د حسناتو تسبې او د ستاینو ډول غاړې ته واچوي.

زه څوک یم چې له خپلو دریځو یې په شا کړای شم، خو یو حق موږ ټول لرو او هغه ځانته خوندي ګڼو چې موږ دې د خپلو ستاینو او دښمنیو په منلو او همغږۍ نه اړ باسي.

دا دې نه وایي چې زموږ لپاره یې له حکومت سره د پړي سر نیولی، زموږ په خاطر له حکومت سره د دښمنۍ پر پوله درېدلي دي.

د حکومت رانده پلویان دې هم د خپل ملاتړ او ستاینو له امله زموږ پر اوږو د نظام د دفاع احسان نه باروي.

موږ پوهېږو چې د ولسمشر له سترګو زموږ له غمه خوب نه دی تښتېدلی، بلکې د واک له جل وهلې تندې یې یو ګز ژبه له خولې راوتلې ده، ځکه خو دې د واک تیندک خوړلې منده زموږ لپاره د احسان او لورېینو پېټی نه ګرځوي. یوه تنظیمي مخور د جهاد په لومړیو کې موږ ته د خپل احسان خورا دروند پېټی تړلی و، دده په خبره چې له مېرمنې سره په دې سلا شوی چې د اولاد زېږون ته ښایي ډېر وخت وباسي... ځکه چې جهاد دی، تلفات دي، قرباني دي... خو دده له نیم درجن زیات بچیان له ټولو تلفاتو او انقلابونو ژوندي او سلامت ووتل، دده کمال ته ګورئ چې له خپلې مېرمنې سره یې مباشرت پر موږ خپل احسان ګرځاوه؟!!

زما وزګارتیا؛
دوو نوماندانو څه کار راکوه؟!

مصطفی سالک

په ټولنیزو رسنیو کې کله کله د یو شمیر نوماندانو پلویان د یو شمیر نورو نوماندانو منډه پالي په دې تورنوي چې ګواکې د پیسو په مټ یې ددغه رسنیو ګڼ شمیر کاروونکي په دې ګمارلي چې د خپل نوماند هره چاره تاید او بل نوماند وغندي، زه دا چلند تایدوم لېږ تر لږه د دوو نوماندانو د ټاکنیزو منډو ترړو دفترونو را سره اړیکه نیولې چې دواړو خپلې غوښتنې لرلې.

یو نوماند راته وړاندیز وکړ که په ټولنیزو رسنیو کې یې ملاتړ وکړم نو په میاشت کې به ۲۰ زره افغانۍ راکوي، د لږې شیبې لپاره خو مې وویل تا غوندې کس ته چې له ډېرو میاشتو راهیسې اوزګار یې دا هم یو انتخاب کیدی شي د چا ملاتړ خو به کوې دا نوماند خو هسې هم تر نورو لږ ښه برېښي. خو په څو شیبو کې مې خپله پریکړه په زړه، زړه کې بیرته واخیسته ځکه چې دا کمپاین راته پر عدالت ولاړ ښکاره نه شو، د نوماند پلوي ملګري راته یو شرط وړاندې کړ او هغه دا چې (زموږ د نوماند هر دښمن به دې دښمن وي) له دې جملې سره مې زړه ته اندیښنې پیدا شوې، ما له ځان سره وویل چې په کمپاین کې دښمني څه مانا دښمني خو دښمني ده چې کول یې هیڅ برید نه لري، د یوه نوماند پلوی به ناروا وایي زه به یې هم وایم؟ یو څوک به کنځل کوي زه به یې هم کوم؟ او د دښمنۍ په تعریف کې خو تاو تریخوالي ته هم ځای شته! دا یې هم راته وویل چې ته به یوازې نه یې ګڼ شمیر ملګري به درسره وي چې ټول د یوه دفتر له خوا کنټرولیږي.

دلته مې هغه ستغې سپورې او کنځل سترګو ته ودریدې چې په فیس بوک او نورو ټولنیزو رسنیو کې مې له پامه تیرې شوې وې.

خبره به څه اوږدوم له ملګري مې مننه وکړه او د داسې ملګرتیا بښنه مې تړې وغوښته.

اوس به درته د دویم نوماند خبره وکړم یوه ملګري د هغه دفتر ته معرفي کړی وم او ورته یې ویلي وو چې دغه کس وزګار دی، د نوماند د کمپاین یوه چارواکي راته وویل چې ته خو وزګار یې یو اسانه کار به درته وسپارو او هره میاشت به ۴۵ زره افغانۍ درکوو.

ما ورته وویل چې کار به مې څه وي؟ ویل یې په رسنیو کې زموږ د نوماند دفاع کوه، چې رسنۍ کله د دفاع لپاره څوک غوښت ورځې به، خیر دی هلته زموږ د نوماند نوم مه اخله چې زه ورته کار کوم خو موږ او تاسو به په خپلو کې پوهیږو، ده هم راته وویل چې ته یوازې نه یې له موږ سره ګڼ نور د پوهنتونونو استادان، روشنفکران او لیکوالان هم شته، دا نوماند بیخي زما خوښ نه و! خو خیټه هم څه غواړي چې خپل تش جیب ته مې وکتل نو ورته مې وویل سمه ده خو زه باید نن شپه په دې اړه فکر وکړم سبا به د هو یا نه ځواب درکوم، هغه هم راسره ومنله او رخصت یې واخیست، خو پېښه دا شوه چې د تلیفون له ایښودو سره دا دنده هم پاتې شوه!

مېرمن مې راته وویل د چا تلیفون و؟ ما ورته ټوله کیسه تېره کړه! راته یې وویل چې دا دنده به نه منې! ځکه چې له دې سره ستا د څه دپاسه ۳۰ کلونو فرهنګي او د ۲۰ کلونو خبریالیزې لاس ته راوړنې په اوبو لاهو کیږي او ته به نور دومره عمر ولرې چې ملت ته دومره کار وکړې؟ او ایا بیا به ستا کار تاته دا مقام په برخه کړي چې ته یې اوس پخپله ټولنه کې لرې؟ موږ نهر ښه یو خو دا کار مه کوه.

نو له دې دندې هم تېر شوم، او علت یې هم څرګند شو.

له دې تجربې راته څرګنده شوه چې زموږ ګڼ شمېر روشنفکرانو د قلم رسالت نه دی درک کړی ددې لپاره چې مشروع سیاست دود کړي د ځوان پوړ ذهنونو باندې کار وکړي او جوړ یې کړي اپوټه د څو پیسو لپاره هغه څه کوي او لیکي یې چې خپله به هم پرې باور ونه لري، چې دې حالت ته ګورم د ځوانانو راتلونکې ذهني افق راته ډېر تیاره ښکاري، ځکه چې روشنفکران یې د جوړولو پر ځای د ړنګولو لپاره قلم چلوي او خبرې کوي. په سمه مانا موږ په افغانستان کې لږ شمېر روڼ اندي او روشنفکران لرو هغوی چې د ایډیاوو په اړه فکر کوي او پرته له تعصبه کره فکرونه له کوټه فکرونو بېلوي ډېر یې لکه د ګاډۍ اسونه یوازې هماغه لارهویني چې نوماندان یې ورښیي.

که دا د ډالرو سیاست روان وي دا به د افغانستان سیاست په ناسمه لار روان کړي او دا چې په خواله رسنیو کې د ډېرو اکاونټو لرونکي نه پېژندل کېږي د استدلال ځای به کنځل ونیسي چې دا چاره وار له مخه پیل شوې.

د کنځلو دودېدل به یو بل زیان ولري او هغه دا چې ګڼ رښتوني روشنفکران به د خپل عزت د ژغورلو لپاره غلي پاتې شي، دوی به دا وړتیا لري چې د ولس د ذهنونو روښانولو په موخه د نوماندانو تګلارې و ارزوي او کره، کوټه بېل کړي خو له کنځلو د ژغورل کېدا په موخه به غلي پاتې کېږي یا به محافظه کاري کوي او خپلې خبرې به دومره ایډیټ کوي چې خپل اصالت به له لاسه ورکوي.

همدا راز دا کنځل یا کنځلو ته ورته خبرې به د روشنفکرانو تر منځ د کینې تخم شیندي او ان سیمه‌ییزو قامي او ژبنیو توپیرونو ته به لمن وهي.

په ټوله کې د نوماندانو له خوا لیکوالان کرایه کول د افغانستان سیاست یوه ناطبیعي او دروغجن لوري ته مخ کوي چې ددغه هېواد لوړې ګټې زیانمنوي.

همدا راز په دې کمپاین کې به د هغه چا غږ لوړ وي چې ډېرې پیسې په واک کې ولري چې دا هم یو ناولسواک چلند دی.

بله دا چې دغه راز کمپاین سیاسي او ټولنیز اخلاق فاسدوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وزیرستان: یوه ټوکه، یو حقیقت

ل: رشید یوسفزی
ژ: تاند

د اوباما د سپیني ماڼۍ د فاټا چارو مشاور ډینیل مرکي پخپل فاضل اثر No Exit From Pakistan کې لیکلي، دارالعلوم حقانیه پر ډیورنډ کرښه ده.
په دې ما تصحیحي یادونه وکړه کله چې د مولانا فضل الرحمن غوړونو ته ورسېده پیغام یې را ولېږه چې فاټا د نړۍ تر ټولو مظلوم ولس دی، پوهې او څواک، ریاست او قلم ټولو ورسره تر میرې مور هم بد چلند کړی، تر څنګ یې دا ټوکه لیکلې وه:
د پیپلز ګوند د وخت بهرنیو چارو وزیر په پارلمان کې د پوښتنو د ځوابونو پر مهال وپوښتل شو، آیا وزیرستان په وانا کې دی؟

وزیرستان وانا کې دی یا نه، پاکستان کې خو ښخې نه ایسي، پرله‌پسې ریاستي پالیسیو نه همدا حقیقت تر سترګو کېږي چې د ښکلو او غیرتي خلکو ښایسته او سخته سیمه وزیرستان یوه لېږې پرته پاکستان یرغمل کړې خاوره ده چې پکې مېشت خلک مسلمانان نه، بلکې پردی کافر(!) مخلوق دی..!
اسلامي جمهوریت پرې قبضه کړې ده او سړي یې بندیان او ښځې یې لونډې دي چې پاکستاني مسلمانانو په جهاد کې نیولې ورسره هر ډول قساوت او په بې دردۍ مخ کېدل کټ مټ ثواب کې حسابېږي.
یوه منظمه ریاستي ماشینري د وزیرستان په اړه دا ډول لوېدلی پروپاګند کوي، ددې لپاره چې څوک له وزیرستانیانو سره خواخوږي هم ونکړي.
د نن وزیرستان ښخې د کربلا غوندې دی د تش بېړني حالت (کرفیو) په پلمه هلته ناروغان، بوډاګان، ماشومان او مېرمنې له تندې او لوږې او ناروغیو مري.
د پاکستان خو ورسره اړیکه جلا ده، خو پښتانه هم داسې غلي دي ته وا وزیرستان هېڅ په پښتونخواه کې نه دی!!
د وزیرو، محسودو او داوړو خویندو وروڼو د نهیلۍ پر وړاندې د پښتنو د بې ننګۍ او بې غیرته خاموشۍ له امله مو پښتو د پېغور او ټیټ سرې شوه!
یو بېوسه او بې څوکه پښتون تاسې ته همدا مشوره درکولی شي چې تاسې افغانستان ته هجرت وکړئ، ځکه نوي استعمار ته یوازې ستاسې له معدنونو او کانونو ډک غرونه پکار دي- ستاسې د جسدونو په کیسه کې نه دی!

دولت‌ساز که تابوت‌ساز ټیم؟!!

اسد دانش

یو ملګری مو د ماربلو کار کوي، نن راغلی و کیسه یې کوله:
کارونه مو یو مخ ولاړ دي، کوم مال مو چې راغلی وي هغه په میاشتو په ګمرک کې ولاړ وي، دلته د کاریګرو او ځې کرایې را باندې ورځ په ورځ بوج کېږي...
ویل یې، تر څنګ مو هزاره‌ګان د ماربلي قبر جوړوني کار کوي، ما ورته وویل، در این روزها فقط کار شما خوب روان است، ما قرار شستیم، شما هستید که همه کارها را گرفتید!
ویل یې، هزره ملګری مې خپه هم شي، چې څه وکړو، دلته د ژوند بازار بند او د مرګونو دوکانونه یو مخ خلاص دي، زموږ د غني افغانستان خوب دروغ شو، یوازې د مرګونو لړۍ ښه اوږده وغځېدله!

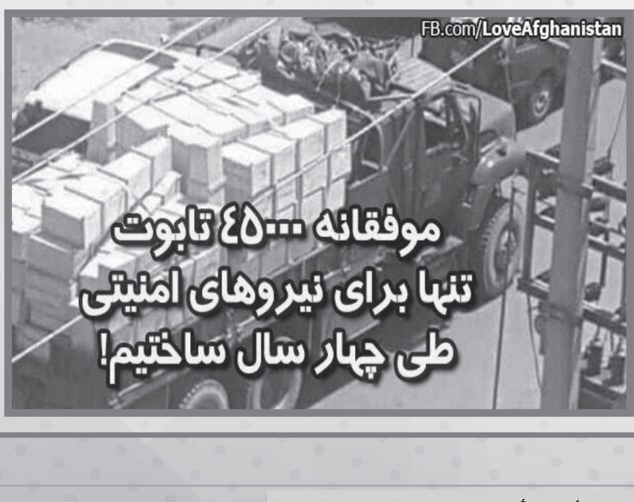

(c) ketabton.com: The Digital Library

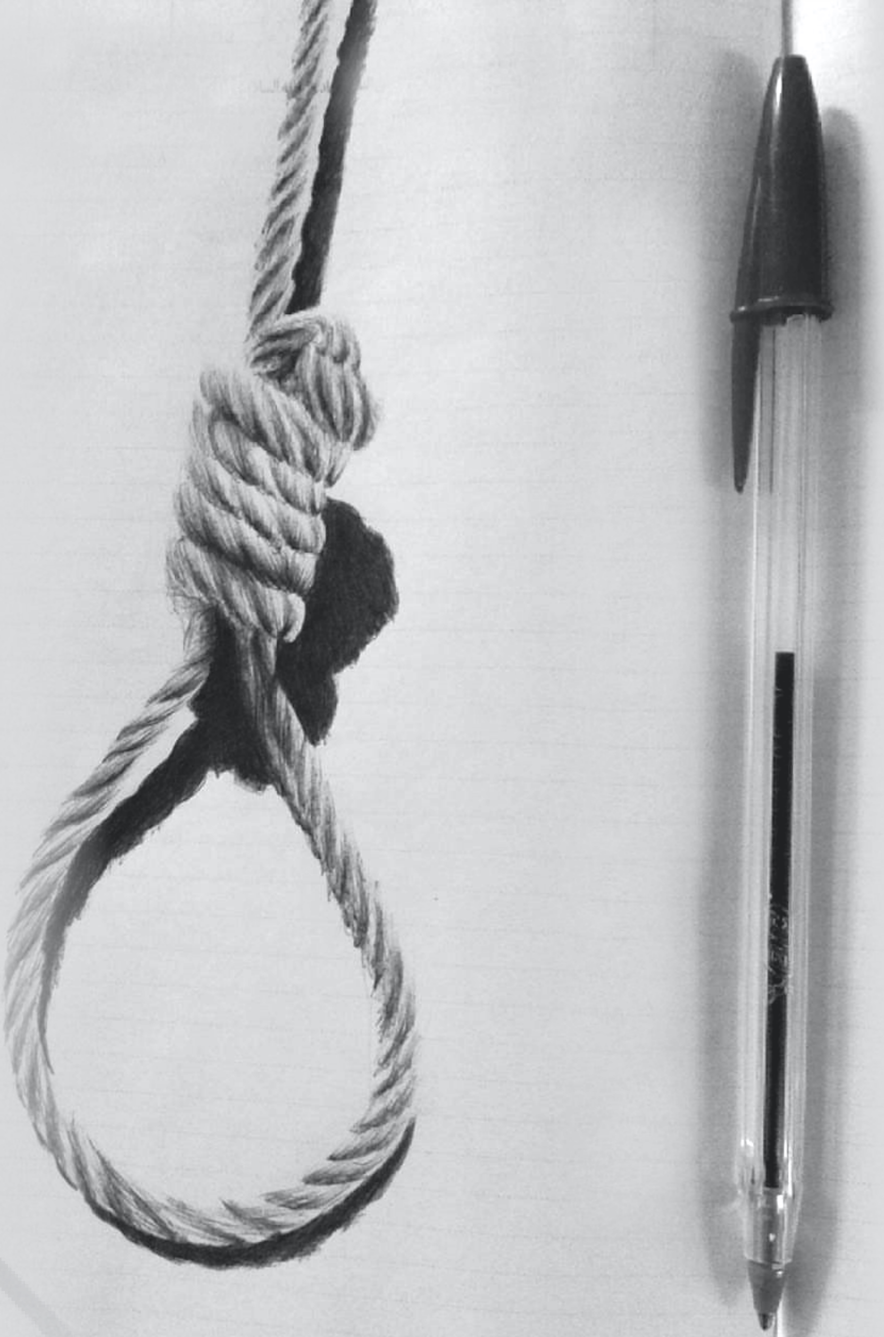

د کـرمي بايـلات

ملا جانان میرخېل

د اوښ يوه بدبختي دا ده چې پخپلو متيازو کې ښويېږي، بلـه هغـه چې مهار يې په خره پورې تړل شوى وي.
خو زه پخپلو غولو کې ښويېدلى يم، کـه څـه هم د ډېرو مايه اوښانو د مهار تړلو حـق مـې لـه ځـان سره خونـدي سـاتلى، خـو ځـان مـې لـه دغسـې تينـدک ونشـواى ژغورلـى. دا لومړى ځل نـه دى چـې لـه دغسې نخرې يا تجربې سره مخامخېږم او نـه بـه هـم دا زما وروستى تجربـه وي چـې زما ژونـد تجربـه، تجربـه دى، بلکې ژونـد او د ژونـد مـدار مـې ټـول پر تجربـو را ګرځي. ډېـرو سره بـه دا پوښـتنه را ولاړه شـوې وي چـې کومـه تجربـه؟!
دمګړى د ښـويېدو پـر تجربـه بحث کـوو او نـورې هغـه يـار زنـده صحبـت باقـي تـه پرېږدو، په ښـوېيدو کې زما قصـور دومـره نـه دى، لکـه د وزيـر+ سـفير صاحـب چـې دى، زه دده غـوړو- پسـتو خـبرو تباه کـړم، د وعـدو- وعيـدو د سريښـو پـه ډنـډ کـې يـې ونښـتم، د ناکامـى دا تـوره شـپه دده لـه لاسـه را بانـدې راغلـې ده چـې لـه املـه يـې اوس خپلـو بچيانـو تـه هـم د نېغ کتلـو سـترګې نشـم لرلـى...
د اوسـنى زمانـې اولاد دى، نـه چـل ورسره کېدلـى شي، نـه پـر دروا‌غـو ورسره چلېدلـى شـې، پـه ګېـډه کـې دې کولمـې ګـزوي، د جاسوسـانو پـه څېـر درپسـې لګېدلـى وي، زمـوږ خلـک دومـره ورځچـاري، خـداى وهـلي، شـيطان شرمـولي دي چـې واک، چوکـى درنـه ولاړه شي، لکـه بـاد دې چـې ختلـى وي، ډر تـه دې هـم داړو جينګولـو تـه نـشي چمتـو کېدلـى. د مېرمنـې او بچيانـو پـر وړانـدې دې هـم ټـس پوکنـى چاودلـې وي.
د غولولـو پـه دوسـيو کـې دا زمـا لومړنـى کېـس دى، لـه غولولـو کـه پـه چاپي تېروتنـو کـې لومـړى لام لـه کمپـوز پاتـې شـو، مـا خپلـې غـاړې خلاصـې کـړې.
زه تراوسـه هېچـا نـه وم غولولـى، خـو د وزيـر+ سـفير غولوَنـه داسـې وه چـې تـر ډېـره مـا فکـر کاوه چـې ګنـې وزيـر+ سـفير غولېدلـى دى، چـې زمـا غولـولي اوس هـم په کامـه کـې د ګـوړې پـه پلـور سـاه تيـګا وهـي، سـتمى يـې خېـژي.
زمـا تـر شـا د غولولـو تاريـخ پـروت دى، مـا دغـه ټرېنينـګ يـا تمريـن لـه ځوانانـو پيـل کـړ، وايـي، کـه کوټـه وسـوځېده دېوالونـه يـې پاخـه شـول، ځکـه خـو اوس پـه دغـه سـاحه کـې دوى خـود کِفـا او پـر ځـان بسـيا دي، پـر نيمزالـو او بوډاګانـو مـې هـم دغـه زهـر وازمويـل، خـو د ځوانانـو وينـه تـوده وي، ځکـه خـو يـې پـه رګـو کـې ښـه ځغلېدلـى شـواى.
اوږه دې پـر اوږه، منـت دې پـر څـه؟ کـه ده وزارت- سـفارت وهلـى، مـا د ولايـت- وزارت پـه پچـه لـه ختلـو د ډيلي پـه ننـداره وخـت اړولـى، پـه دې کـې مـوږ خپلـو کـې پـه يـو ډول پـټ رقابـت او سـيالي کېـوتي وو، زمـا د بـري او ګټنـې چانـس څرګنـد و، خـو دده پـه خـبرو کـې جـادو و، ده بـه چـې خولـه چولـه کـړه داسـې منظرکشي يې کولـه لکـه کـوم مسـتند فلـم چـې پـر لـوى سـکرين ګـورې. داسـې نقشـه يـې درتـه کښـله چـې هـره کرښـه يـې ارګ تـه غځېدلـې، مقـام تـه د رسـېدو لاره يـې درتـه ښـودله، دومـره څرګنـده چـې نېـغ يـې د ا رګ پـر ختيـزه دروازه ننېسـتلې.
د ارګ شـمالي دروازه د سـقاو لـه وتلـو تړلې پاتـى ده، برهـان الديـن ربـاني چـې پـه کومـه دروازه وتلـى، د هغې پتـه نـه ده تـه لګېدلـه، نـه ماتـه.
وزيـر+ سـفير چـې اسـتعفا ورکـړه، لومړى غـږ يـې پـر مـا و چـې ګويـا ماتـې يـې ګـډه کـړه، خـو ماتـه مـې والـد محـترم ويـلي وو چـې د لښـکر يـا فتحـې پـه سر کـې مـه ځـه، د ماتـې پـه پـاى کـې، ځکـه خـو مـا هـم وار وړومبـى کـړ او د ماتـې لـه پـاى مـې يـو ډول ځـان وژغـوره.
زمـا د شـامې حـس دومـره قـوى و چـې د نوي واکمـن لـه راتلـو دمخـه مـې د هغـه بـوى حـس کولـى شـواى، دغسـې مې د چارواکيو لـه تلـو هـم دغسـې يـوه بـوى سـپېږمې تخنولـى شـواى، ځکـه خـو لـه ټولـو وړانـدې مـا د عـزل او نصـب د جـړې ماشـوړې سر مونـدلى شـواى...
وزيـر+ سـفير ماتـه د خپلـې زايچـې پـه ښـودلو ثابتـه کـړه چـې د ولسـمشر سـتورى پـه ګـردش کـې دى، څرنګـه چـې مـا د بايلات کومـه مخينـه نـه درلـوده، ځکـه د احتمـالي زيـان سـودا تـه نشـواى چمتـو کېدلـى.
زه هـډو ددې خـبرې قايـل نـه يـم چـې ګويـا ګټـه پـه تـاوان کـې ولټـوم، دغـه فارمـول ماتـه سراسر ناسـم او غلـطِ مطلـق ښـکاري، زمـا پـه انـد ګټـه د ګټـې پـه کانـې تـر لاسـه کېدلاى شي، هغـه چـې وايـي، کانـى، کانـى ماتـوي... درې څلـور کالـه چـې مـا پـه ارګ کـې پـه کومـه ښـه تېـر کـړل پـه حقيقـت کـې مـا د راتلونکـي لپـاره د خپلـې حوصلـې او ظرفيـت امتحـان اخيسـت، داسـې نـه وه چـې خـداى مـه کـړه احسـاس او عـزت النفـس مـې بايللـى و، ځکـه خـو پـه دغـه ازموينـه کـې ځـان سر لـوړى ا و بريمـن ګنـم، کـه څـه هـم ډېـرو مـو تـر منـځ تيـرې وټکولـې، د ابـرو، وقـار او عـزت النفـس خـبرې يـې پـه غـوړو کـې را وڅخولـې، خـو مـا خپـل زغـم او حوصلـه نـه بايللـه. د کنځلـو فـول پـروف پوسـت را بانـدې غوړېدلـى و، لکـه زغـره‌وال

(c) ketabton.com: The Digital Library

گاډی د سپکو، سپورو مردکیو هېڅ خوله نشوای را بانـدې لګولـی...
ما ثابتـه کـړه چـې د خـان لخـوا خربشـو ځومره لوی ویاړ او اعزاز دی، دا د سولې عـالي شـورا برکـت دی چـې مـا کـې یـې د زغـم او صـبر زړی پـه لویـه او ګـوره ونـه وا ړاوه چـې ټـول عمـر بـه یـې تـر یـخ سـیوری لانـدې د خونـد سـترګه پټـه کـړای شـم.
لـه وزیـر+ سـفیره زمـا ګیلـه دا ده چـې د ځـو کالـو دا ټولـه خـواري او لاسـته راوړنـه یـې را څخـه پـه سـیند لاهـو کـړه. دده زړه و د ګـوډ پېـري بنـد را وتـړي، خـو لـه هغـه سره مـا دمخـه پـه ارګ کـې ګوتـې لګولـې وې، ده زه برناکـه خپلـې فتـح خانـی او د شـپېتو برېڅـو ننګونـې تـه ګـواښ پېژنـدلم، خـو پـه حقیقـت کـې همـدا ګـوډ پېـری د ولسـمشر پـه رګـو لـه ورننوتـو هغـه تـور مـار ګرځېدلـی و چـې پـر سر بـه دې واهـه پـه لکـۍ جګېده چـې پـر لکـۍ بـه دې واهـه پـر سر بـه درتـه درېدلـی و.
د ارګ ټـول نومونـه او شـخصیتونه مسـتعار او جعـلي دي. ډېـرو یـې پـه همدغـو مسـتعارو او جعـلي نومـو او شـخصیتو موقعیتونـه نیـولي دي.
ډېـری مسـتعار نومونـه لـه څنـاورو او کومېـډي فلمونـو او ډرامـو څخـه پـه پـور اخیسـتل شـوي، لکـه خـرش پـرش، جرلنـډو، بجـاج، خـو ځینـې د ارګ د متفکـرو مغـزو تخلیـق دی لکـه غرتـاوو، ډوزمـار وغیره وغـیره چـې مانـا او مفهـوم یـې د لغاتـو پـه کتابـو کـې هـم نـشي موندل کېدلـی.
د زیـان دغـه سـودا هغـه مهـال زمـا د غـاړې غـور، د پـوزې پېـژوان او د دار پـړی وګرځېـد چـې پـر ولسـمشریزو ټاکنـو د شـکونو لـړې وغوړېـدې او شـکاکانو خپـل ایمانونـه پـه دغسـې ګومانونـو وزیانـول.
خـو وزیـر+ سـفیر پـه دې ډاډه و چـې پخـه پتـه یـې میـدان تـه نـه ده را ایسـتلې. دده پخـه پټـه مؤقـت یـا سرپرسـت حکومـت و چـې ده یـې د یکـي یـوه نومانـد پـه توګـه پـه ویښـه خـوب لیدلـی و، ځکـه خـو یـې د مؤقـت یـا سرپرسـت حکومـت لـه تـورو نخـودو زمـا جیبونـه را ډک کـړل، ماتـه هـم دا لـه ټولـو ګټـوره سـودا برېښـېدله چـې هـم کابینـه د بـاور د رایـو لـه کـړاو ژغـورل شـوې وی، هـم یـې اوږې د وکیلانـو لـه دبـاو او نـاز و نخـرو سـپکې وای، ماتـه مالومـه، بلکـې بقلـمِ خـود راپانـدې تېـره وه چـې د بـاور رایـې پـه اخیسـتو کـې ولایـت خـوړلي څـه ډول پـه یـوه وار سـړی اسـتفراق کولـی شي، خـو اوس چـې د سرپرسـت یـا مؤقـت حکومـت تمـه یـو څـه ټکنـۍ ده، ماتـه د ګاټ او کـور تـر منـځ منـډه دومـره سـتومانوونکې نـه ده چـې پـه حرکـت کـې برکـت دی، همـدا زمـا راتلونکـی جـوړوي، خـدای او صنـم دواړو تـه دې رسـوي.
نـور زمـا لالهانـدي پـای تـه رسـېدلې، ابـازو لـه را رسـېدلی یـم، کـه حکمتیـار مـې حکومتیـار نکـړ پـر مـخ لاړې را تـو کـړۍ!!

د علم و جهل څلی

د «علـم و جهـل» څلـی د دهمزنـګ پـه سـیمه کـې د پُـلِ آرتـل، تـوپ غونـډۍ، د شېر دروازې د غـرِه تـر څنګـه، د افغانسـتان د خپلواکـۍ د سـاتلو د لارې د سرغندویانـو پـه یـاد، د کابـل پـه لوېدیځـه سـیمه کـې د ۷ متره پـه لـوړالي د مرمـرو پـر ډبـرې، د ټیـټې پـه یـوه غونـډۍ د ۱۳۰۴ کال د جـوزا پـه ۲۳ نېټـه جـوړ شـوی دی.
پـه دې څلـي کـې د پکتیـا د جګـړې تاریخچـه او د هغـو ټولـو سرتېـرو او قومـي مشرانـو چـې د امـاني دولـت د دفـاع پـه لار کـې یـې ځانونـه قربـان کـړي وو، پـه لانـدې توګـه حـک شـوي دي:
«د هېـواد د هوښـیار او غیـور ملـت د زمریانـو اولادونـو د لـوړ ارزښـت لرونکیـو سرښـندنو پـه پـام کـې نیولـو سره چـې د جنـوبي د سـیمې لـه تأریکـي خوښـوونکیو یاغیانـو سره یـې پـه جګـړه کـې وکـړې، کومـه چـې پـه حقیقـت کـې د پوهـې او جهـل سـیالي وه او پـه ۱۳۰۳ لمریـز هجـري کال کـې د اعلیحـضرت، الغـازي (امیـر امـان اللـه خـان) د افغـان ملـت ژغورنکـي یعنـې د افغانسـتان پرمختـګ غوښـتونکي پاچـا د مـلي ودې او د علـم و تمـدن د لوړتیـا غوښـتنې د پروګرامونـو پـر وړانـدې را پورتـه شـوی و، پـه ټینـګ هـوډ او تـکل د خپـل دولـت د شرف او درنـاوي د سـاتنې پـه موخـه د بغـاوت شـعارو اشرارو بـې لارو جګړه‌مارانـو چـې نـاوړه ارادې یـې درلـودې، د مخنیـوي کوښـښ وکـړ او د اسـلامي همـت او غیـرت لـه مخـې یـې د مقابلـې شـعار ورکـړ او خپـل ژونـد یـې د مملکـت د پرمختګونـو او د اولوالامـر لـه پاکـو هیلـو ځـار کـړ او د ځـان لپـاره یـې تلپاتـې ژونـد او تاریخـي نېکنامـي تـر لاسـه کـړه.
نومـوړی نېکمرغـه یـادګار او ویـاړ د ۱۳۰۴ لمریـز کال د جـوزا پـه ۲۳مـه جـوړ شـو چـې د وطـن راتلونکـی نسـل د حقیقـت د لارې د هغـو وطن‌دوسـتانو او پوهـه خوښـوونکیو سرښـندنو تـه پـه درنـه سـترګه وګـوري او افغـان بیـدار او حـق پلـو ه وګـړي د خپـل ویـاړ لامـل او لارې مشـال و ګرځـي».
د افغانسـتان د پوهـې او پرمختـګ د لارې شـهیدان د لوګـر حاکـم محمـد عمـر د احمدشـاه خـان خواجـه زاده زوی، ملکـي غونډ مـشر ببـرک خـان د مـزک زوی، ملکـي کنـډک مـشر قومـي خـان عبدالکریـم د سردار عبـاس خـان ځـدراڼ زوی، ملکـي کنـډک مـشر جـان عـلي خـان د حاجـي محمـد خـان هـزاره زوی، ملکـي ټولـی مـشر جـان محمـد خـان د مهـر عـلي خـان هـزاره زوی، د تنیـو د قـوم خـان ورېښـمین خـان د بازګـي زوی، قومـي ملـک مکـرم خـان د زمـبر خـان وزیـري زوی، نیـاز میـر خـان د ولي خـان وزیـري زوی، ملـک محمـد خـان د ولي داد خـان وزیـري زوی او داسـې نـورو څخـه عبـارت دي...
د دېـوال پـه کښـتنۍ برخـه کـې د امـاني دولـت نښـان چـې لـه ۱۳۰۱ لمریـز کال راهیسـې د دوه تـورو او تـاج لرونکـې خولـۍ چـې د غنمـو وږي تـرې را چاپېـره شـوي دي، پـر دېـوال رسـم شـوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو څو پوښتنې!

حفیظ الله تراب

ټولو نه مخکې ستړي مه شئ، د پاکستان له سفر نه په خیر راغلئ، زه باوري یم، چې ستاسې هیئت به د ښو لاسته راوړنو سره راغلی وي، ځکه ستاسې په ډله کې ډېری داسې خلک وو چې د هېواد له عزت او خپلواکۍ سره ډېره مینه لري، زه خبر شوم، چې تاسې د سولې د راوستلو په برخه کې هلته تللي وئ؟

- همداسې ده موږ ددې لپاره تللي وو چې په افغانستان کې خدای سوله راولي او دا زموږ مسوولیت دی چې په دې برخه کې باید هلې ځلې وکړو.

- ډېر ښه، ډېر ښه، خو دا راته ووایاست، چې تاسې هلته چا لېږلي وئ، حکومت که ولس؟!

- له حکومت سره خو زموږ دښمني ده، موږ یوازې خپل ولس ته په درنه سترګه ګورو!

- ستاسې خبره خو دا مانا لري، چې د افغان حکومت له اجازې پرته مو هلته تشریف درلود او په دې سره مو حکومت ته یو ډول چېلېنج ورکاوه چې دا دی موږ کولای شو د حکومت له دوښمنانو سره معاملې پیل کړو او که ولس لېږلي یاست، نو ولس خو له تاسې هېڅ خبر نه دی او نه هم ستاسې له ولس سره څه کار شته، سهي خبره خو دا ده چې پخپل سر مو ور هی کړي و. څه دا هم پروا نه لري، خو د پاکستان د بهرنیو چارو له وزیر سره چې تاسې په کومه غونډه کې ناست وئ، نو داسې ښکاره کېده، لکه یو ښوونکی چې شاګردانو ته لکچر ورکوي، هغه پورته او تاسې یې لاندې کېنولي وئ، آیا تاسې ته ځانونه بد نه ښکاره کېدل؟!

- ولا دې ته خو هلته زموږ دومره پام نه و، خو وروسته چې موږ په رسنیو کې خپل انځورونه ولیدل، نو رښتیا هم موږ ډېر سپک ښکاره کېدو.

- مننه، د قریشي صیب د خبرو عمده ټکی دا و چې موږ او تاسې ډېر پخواني دوستان یو، خو دا بل څوک دی چې زموږ او ستاسې اړیکې یې خراب کړي دي، په دې برخه کې ورته تاسې څه وویل؟!

- موږ ته د هغه خبره سمه ښکاره شوه، ځکه مو نو ورسره ومنله!

- ډېر ښه! له دې نه معلومېږي چې یا خو تاسې ړانده یاست او یا په پخه تېره د هغوی چوپړ کوئ؟!

- هغه څنګه؟

- هغه داسې چې په دې یو نالوستی افغان هم پوهېږي چې پاکستان له افغانستان سره هغه لوبې کړې چې یوه کافر به هم له بل کافر سره نه وي کړې، هره ورځ ټرکونه بمونه را لېږل، په لکونو افغانان وژل، په تورخم کې کلونه کلونو د افغانانو د ښځو او نرو بې آبي، په ښارونو کې د زرګونو ماشومانو او خلکو وژل، د افغانستان تاریخي اثار لوټل، ملي پوځ له منځه وړل او په دې ټولو بیا پخپله اقرار کول، نو چې داسې ده، تاسې ورته څه وویل؟!

- موږ یې خبره ومنله او ځکه مو ومنله که خدای وکړي په راتلونکې کې مو واک ته ورسوي!

- تاسې پخپله مړز یاد کړ، نو د مړز نه بله څه تمه کېدای شي؟!

- ښه یانې واک ته د رسېدو لپاره تاسې هر څه ته تیار یاست؟!

- رښتیا خو دا ده چې د سیاسي واک خوند تر بل هر شي ډېر دی او په اوس وخت کې چې په پخه تېره دووس نشې، نو کله دې هم دا ارمان نشي پوره کېدای.

- ډېر ښه! ستاسې په ډله کې داسې خلک هم وو چې هغوی د افغانستان د تاریخ، نوم او ټولو ارزښتونو ښکاره دښمنان دي، تاسې ته په دې ځان بد نه ښکاره کېده چې دا ډول خلک مو ملګري وو؟!

- ولا دې ته مو په لومړي وخت کې پام نه و، خو اصلي خبره دا ده چې د سړي زامن موږ سره کله دوستي کوي، موږ مجبور یو چې هر ډول خلک له ځان سره کړو، اوس یوازې همدوی را پاتې دي.

- مننه! د افغانستان ددغو دښمنانو له ډلې یوه قریشي ته وویل، د ډیورنډ له کرښې پولادي زنځیرونه تاو کړه، ددې خبرې په اورېدو مو وجدان لږ څه خپه نشو؟!

- خبره دا ده چې دلته ډېر سیاسي چارواکي وجدان لري نه، نو چې وجدان نه وي، خپه به څه شی شي؟!

- دا خو مو رښتیا وویل، اوس به راشو چې ستاسې ددې سفر لاسته راوړنه څه وه؟!

- زموږ لویه لاسته راوړنه دا وه چې له راتګ سره سم مو سمدستي د حکومت پر ضد غونډه وکړه! او دا مو ورته جوته کړه چې دا دی موږ هر څه کولای شو.

- ستاسې غونډې دا مانا لرله چې د پاکستان موخه مو ډېر ژر پلې کړه، که څنګه؟!

- خبره مو سمه ده، له یو چانه چې څه اخلې، نو یو څه به ورکوې هم کنه!

- دا خو ده، خو ټول خلک وایي چې تاسې مزدوران، پوډریان او یو څه لېونیان غونډې ته وړي وو؟!

- مزدوران او لېونیان زموږ د ټولنې تر ټولو لوی قشر دی، دوی پر موږ حق لري چې یوه ورځ کار خو ورته پیدا شي!

- خو ویل کېږي چې اوس یو شمېر مزدوران پر تاسې ښارنوالۍ کې عریضه کوي، دوی وایي، زموږ مزدوري یې لا نه ده راکړې؟

- دلته وروره خلکو ژوندي انسانان تېر کړل، لوی لوی جایدادونه یې وخوړل، چا یې په... کې پړی واچاوه او بیا موږ خو د هېواد د اوباشانو او لنډه‌غرو لویې لویې ډلې لرو لاس دې خلاص وي!

- نره خبره مو وکړه! بس کارنامو ته مو دوام ورکړئ! ستاسې د ډول ډول ګلانو د کرلو په هیله!

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه يې هوښيارۍ ته سلام کوم!

شيخ محمد بن راشد المختوم د دوبۍ پاچا دی. دی د نړۍ په انقلابي رهبرانو کې راځي- شيخ محمد په فبروري ۲۰۰٦م کې د دوبۍ واک تر لاسه کړ او په لسو کلونو کې يې د رياست تقدير بدل کړ. دوبۍ نن د سيلانيانو او سوداګرو جنت ياديږي- له ټولې نړۍ څخه يو نيم کروړ سيلانيان او سوداګر هر کال دوبۍ ته راځي.

دا د هوټلونو، موټلونو او سودا کولو ښار هم دی، دا د سپورت د مينه والو او لوبغاړو وروستی منزل هم دی او د عياشيانو جنت هم، د دوبۍ رقبه ۴۱۱۴ مربع کيلومتره او نفوس يې نږدې دوه نيم ميليونه دی. موسم يې تود او ځمکه يې شګلنه ده، خو سربېره پر دې يې ۸۳ اربه ډالر GTP، هر يو کس يې ۲۴ زره ډالر عوايد او سوداګريز حجم يې يو عشاريه ۴ کرب درهم دی. افغانستان يې د رقبې او ابادۍ په پرتله ۷۰ ځله لوی دی خو کاروبار يې پينځلس چنده کوچنی دی، ولې؟ ځکه چې دوبۍ د شيخ محمد بن راشد المختوم په څېر واکمن لري، خو موږ له داډول ځيرکو خلکو څخه محروم يو.

په شيخ محمد کې داسې څه خوبي ده چې له مخې يې دوبۍ د نړۍ تر ټولو نوی پرمختللی رياست جوړ کړ او زموږ په واکمنو کې داسې څه خامي ده چې له مخې يې زموږ هېواد پرمختګ نه کوي؟ په شيخ محمد کې درې خوبۍ دي، نړۍ کې که هندو وي، سېکهـ وي، عيسوي يا يهودي وي، هغه يې له بريا او هنر په تر لاسه کولو او زده کولو کې ځنډ نه کوي. شيخ ته چې په لسو کلونو کې د نړۍ له کوم هېواد او شخص نه د بريا نسخه تر لاسه شوه هغه سم له واره تر لاسه کړه. بله دا چې دی له دې څيزونه سم له واره ((امپلي مېنټ)) کوي، مشوره کوي، پرېکړه کوي او کار پيلوي. هغه زموږ په څېر بحث مباحثه، صلاح مشوره او د بوټانو په انتخاب کې وخت نه ضايع کوي او د هغه دريمه خوبي د هغه ځانګړې مفکورې دي.

دوبۍ د ګلف لومړنی اسلامي رياست و چې ټولنه يې ليبرال کړه. په هغې کې چادرې او سګرېټ څنګ په څنګ اوسي، په هغې کې جوماتونه او خرابات دواړه دي او د دواړو تر منځ د قانون دېوال ولاړ دی چې په هغې کې له سمندر لاندې هوټلونه هم دي، د نړۍ تر ټولو لوړه ودانۍ (برج الخليفه) هم، د نړۍ تر ټولو لوی د اسانو ځغل ځای هم، روغتيايي ښارونه هم، ميډيا ښار هم، نړيوالې اکاډمۍ ښار هم او د نړۍ ښايسته جوماتونه هم...

د دوبۍ سوداګريز ډګرونه د نړۍ په ۹۰ تر ټولو بوختو بندرګاهو کې راځي او په ګلف کې د سيلانيانو له لارې تر ټولو لويه ماليه او ګټه تر لاسه کوونکی رياست هم دی. دا ټولې لاسته راوړنې او وياړونه د ځانګړو مفکورو ايکسپرټ هم دی او ماسټر هم. دا د شيخ ددې ځانګړو او په زړه پورې مفکورو پايله ده چې تاسې کله دوبۍ ته لاړ شئ، د کوم سړک په يوه غاړه ودرېږئ خپل کېن او ښي لورې ته وګورئ تاسې ته به دا ښار له نيويارک، لندن او ټوکيو کم تر سترګو نشي. دا د هغه د ځانګړو مفکورو کمال دی، تاسې ته نن په دې ښار کې مرغان هم تر سترګو کېږي، باغونه هم، مصنوعي ابشارونه هم او اباد ساحلونه هم، دا ښار، دا رياست د پرمختګ نوی مثال دی او ددې مثال پګړۍ د يوه شخص پر سر تړل کېږي او هغه شخص شيخ محمد بن راشد دی.

د شيخ محمد بن راشد المختوم نوې مفکورې هم په ټوله نړۍ کې حيرانتيا خپره کړې ده. هغه په دوبۍ کې د خوښۍ او زغم د وزارت جوړولو اعلان وکړ. دا وزارت به د هېواد په خوښۍ، سکون او ښکلا کې هم اضافه وکړي او خلکو ته به د زغم سبق هم ورکړي، دا وزارت که جوړ شي او رسماً کار هم پيل کړي، نو دا به د نړۍ لپاره انقلاب ثابت شي.

موږ انسانان له لومړۍ چيغې نيولې تر وروستۍ سلګۍ پورې په دې ځمکه کې يوازې درې څيزونه لټوو، خوښي، سکون او هوساينه. موږ که يوه ورځ کينو د خپل ژوند تجزيه وکړو، نو به په دې منلو اړ شو، موږ ته د الله (جل جلا له) راکړې ډېره زياته ده، خو سربېره پر دې هم خوشحاله، ارام او هوسا نه يو، ولې؟! تاسې ددې ولې له ځواب وړاندې يوه بله څېرنه هم وګورئ، د نيويارک وال سټريټ د نړۍ اقتصادي پايتخت دی، هلته د نړۍ تر ټولو لويو ادارو، کمپنيو او شمتنو دفترونه دي.

د نړۍ تر ټولو لوی نيويارک سټاک ايکسچېنج هم دلته دی. ددې کاروباري حجم ۲۰ ټريليونه ډالر دی. نن نه څو کاله وړاندې چې د وال سټريټ له واکمنو او شتمنو څخه وپوښتل شول ((آيا تاسې خوښ ياست؟!)) نو د نړۍ د ۹۹ عشاريه ۹۹ سلنه شتمنو ځواب ؤ ((موږ تر ننه پورې د خوښۍ له نعمته بې برخې يو)) تاسې وال سټريټ پرېږدئ! تاسې له خپله ځان وپوښتئ! تاسې له خپل شاوخوا خوشحاله خلکو وپوښتئ! تاسې ته به په دوی کې هم تر ډېره پورې خلک ژړ رنځ لرونکي، دردمند، مړاوي او پخپل ذات کې تنها تر لاسه شي. ولې؟! هېڅ تر ننه پورې هغوی ته د خوشحالۍ په اړه نه دي ويلي، چا ورته د خوشحاله کولو هېڅ روزنه او سپارښتنه نه ده ورکړې. چا هېڅ پوه کړي نه دي چې د زغم او خوښۍ خپلو کې ژوره اړيکه ده، څومره چې خپل زغم او برداشت پسې ډېروئ، په خوښيو کې به مو هومره اضافه کېږي او چا ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم نه دي ښودلې، برداشت د انسان ذاتي صفت کم او د ټولنې خوبي زياتوي. که ستاسي سړک، کوڅه، ښوونځی، دفتر او ستاسي په مارکيټ کې زغم نه وي، نو ستاسي د ذاتي زغم آبي به ژر للمه شي، تاسې که هر څو زده‌کړيال او مهذب ياست، ستاسي زغم به خواب ورکوي. زه خپله په ذاتي کچه د برداشت د بحران ښکار کېږم.

ماته به غوسه نه راتله، ما به په لويه خبره خندل او زغمله به مې، ما به ۹۰ سلنه ټيليفوني زنګونه اخيستل، د برېښنا ليکونو ځواب به مې ورکاوه او پيغامونه به مې هم لوستل، خو له تېرو څو مياشتو محسوسوم چې اوس په غوسه کېږم. معاينات مې هم وکړل. وينې فشار مې هم نورمال و. شوګر هم عموماً سمېږي، الحمد لله کومه کاروباري، کورنۍ او ټولنيزه پرېشاني هم نشته، خو سربېره پر دي بيا هم راته غوسه راځي، زغم مې کمېږي، ولې؟! زه چې کله هم په دي ټکي فکر کوم يوازې يو ځواب تر لاسه کوم ((کله چې په ښار کې زغم نه کېږي، کله چې خلک په لارو کوڅو کې يو بل وهي او سره ټکوي، نو بيا عام انسان تر کومه وخته خپل زغم سنبال کړي!)).

ماته له خپل مثال څخه محسوسېږي، چې زغم د خلکو مسئله نه ده دا د رياستونو ستونزه ده او تر هغه وخته پورې چې رياستونه زغم او خوښی دواړو ته هومره اهميت او پاملرنه ورنکړي څومره چې معارف، صحت، انصاف او دفاع ته ورکوي. تر هغه وخته به په خلکو کې خوښي او زغم پيدا نشي، تاسي خپله فکر وکړئ! په هيواد کې چې هر شخص، هر شخص ته کافر، بې ايمانه، منافق، دله- دووس او... وواېي، نو خلک به يې تر کومې پورې وزغمي. تاسې د خوښی تر لاسه کولو لپاره د يو غر په لمنه، کوم سيند په غاړه، کوم ريسټورانټ، چای‌خونه، سينما، لايبرېري او يا کوم جومات کې ناست ياست او ناڅاپه مو يو شخص مخې ته راشي درسره احتساب پيل کړي، نو تر څومره پورې به خوښ پاتې شې!

زه تېرو ورځو کې خپلې لور سره يوې آيسکريم خونې ته ولاړم موږ قابونه په لاس کې نيول چې يو ښاغلی د هوايي سفرونو په اړه د فتوې اخيستو لپاره را ورسېد، ما ورته په عاجزی سره عرض وکړ ((صاحب! زما لپاره د آيسکريم دا قاب د نړۍ له ټولو ډګرونو ډېر قيمتي دی، تاسې مهرباني وکړئ ما مې له خپلې دې ځلور کلنې لور سره يو ځای خوشحاله پرېږدئ!)) هغه ښاغلي خو خوله ورانه کړه او ولاړ، خو زما خوښي يې را ترخه کړه.

د خوښيو او زغم دې کوچنيو- کوچنيو شېبو ساتنه او خوندې کول په هر حال د رياستونو مسوولیت دی، ولې؟! ځکه چې دا دواړه ټولنيز کلتور ته محتاج دي او دا کلتور رياستونه را ولاړوي او زېږوي. دا د خلکو د وس خبره نه ده.

له تېرو ورځو راهيسې د خوښی په شپږو بنسټي ټکيو د طبي څېړنو له لوستو سره مخ شوی يم. دې څېړنې ښودلې ده چې د خوښی په شپږو عناصرو کې خوب په لومړي هغه کې اځي، تاسې چې تر څو پوره او ژور خوب وانخلئ، تر هغې پورې به مو په جسم کې د خوښی نښې پيدا نشي. بل عنصر ورزش دی، تاسې چې تر څو پورې هره ورځ له يو ساعت څخه تر ۲ ساعته پورې ورزش ونکړئ، تر هغه وخته خوشحاله کيدی نشئ. درېيم عنصر د خدای په ذات مبارک باور او الهي ذکر دی، څلورم عنصر يې مناسب او صحت بخښونکی خوراک و. پينځم عنصر يې انساني اړيکي ول. تاسي چې تر هغه وخته پورې له هغو خلکو سره په اړيکه کې ونه اوسئ چې له مخې يې درته خوښي په برخه کېږي تر هغې خوشحاله کېدی نشئ او شپږم عنصر پکې خوشحالي وه، تاسي چې تر څو پورې خپل او خپلې کورنۍ اړتياوې تر سره نکړئ، تر هغې پورې نشئ خوشحالېدای.

تاسې که دا شپږ عناصر پر مېز کېږدئ، نو تاسي ته به له اړيکيو پرته نورو ټولو هغو کې د حکومت عمل او لاسوهنه تر لاسه شي.

په ملک کې چې کله د شپې تر دولس- دولس بجو پورې بازار خلاص وي، په هېواد کې د شور خلاف کوم قانون نه وي، د لاوډسپيکرو، هارنډونو او ميوزک سيستم لپاره هېڅ کومه اخلاقي طرحه او قانون نه وي او چې په يخنۍ کې هيټرې او ګرمۍ کې پکې پکې نه چلېږي، نو کوم کافر به خوب پوره کړی شي؟!!

په هېواد کې چې پارک، ميدان او جيم نه وي. د مزل او منډې لپاره خالي ځايونه نه وي او د سايکل ځغل ځايونه نه وي او نه جوړېږي، نو ورزش څنګه ممکن دی، په هېواد کې چې د الله جل جلا له، رسول الله صلی الله عليه وسلم او صحابه‌وو ډلې پخپلو کې ووېشل شي، د کفر فتوی چې د موبايل له سيم څخه ارزانه او اسانه شي او جوماتونه چې د الله جل جلا له پر ځای ډلو ته منسوب شي نو کوم نېکمرغه به په اطمينان سره عبادت وکړی شي. په هېواد کې چې د خرو غوښې په ښکاره پلورل کېږي، پکوړې، سمبوسې او کباب په موبل غوړو کې پخول کېږي.

سبزياني د ګټرونو په اوبو- اوبه کېږي او ريسټورانټونو او دوکانونو څخه مړې مرې را وځي، نو د کوم بدمرغه خوراک به پوره شي او کله چې په هېواد کې د روزګار لارې چارې محدودې کړل شي، کارخانې بندې او پلور و پېر ځايونه مخ په ډېرېدو شي. کله چې په پټي او زراعت کې کورونه او مارکيټونه جوړ شي او دوه ميليونه خلکو په هېواد کې يوازې يو څو هغه يې ماليه ورکوي، نو خوشحالي به څنګه راشي؟ خلک خپلې اړتياوې څنګه پوره کړي، په داسې حال کې چې که زغم وي يا خوښي، دا دواړه له حکومتونو پرته ممکن نه دي او شيخ محمد بن راشد المختوم په دې مسوولیت پوهېدو او اخيستو د نړۍ لومړنی واکمن دی او زه ددې شخص هوښيارۍ ته سلام کوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوې لسيزې يوه چوکۍ

هغه معما چې لا هم ناحله پاتې ده؟

داکتر فرقان احمد توفیر

دا د شنونکیو چاره نه ده، دغه غوټه په تحلیل او ارزونه نشي پرانیستل کېدای، مبصرین یې پته نشي لګولی. د ټاک شوګانو د بحث موضوع نه ده، دغه حقیقت رسنۍ نشي را برسېره کولی، میډیا یې تل ته د رسېدو مخه نشي موندلی.

دا د لابراتوارونو اړوند کېس دی، ددې پټه د وینې او غایطه موادو له لابراتواري کتنو را برسېره کېدلی شي.

دا چې ځینې چوکۍ سریښ لري، که د ځینو مقعدونو کمال دی چې له کلونو بلکې که د ټوکۍ مبالغې اجازه وي له لسیزو پر یوه چوکۍ یا مقام سریښ بلکې مېخ پاتې دي؟!

که داسې نه وي سوال نه پیدا کېږي چې یو څوک دې په عبوري، مؤقت، د یوه ولسمشر دوو دورو او د بل د کاري مودې تر پایه پر یوه چوکۍ او مقام سریښ یا مېخ پاتې وي.

برابره خبره ده که سریښ وي که مېخ، هرومرو به بهرنی وي چې له قراره د اوربېدو افغانستان تر اوسه د ستنې جوړېدو ظرفیت نه دی موندلی. ددغه سریښ یا مېخ د واردولو جواز او کریډېټ د ازاد بازار په خېر د پخواني ولسمشر حامد کرزي کارنامه ده چې له ټولو دمخه یې خپله پیل کړه، ځکه چې مسلمان هغه څه چې ځانته خوښوي باید نورو ته هم خوښ کړي. ددغې تجربې برکت دی چې نیمه دری واک اوس هم له ځان سره خوندي ساتي.

پوښتنه دا ده چې له بهره د چوکیو او مقاماتو له ورود سره دغه سریښ په بهر کې له پیله پر چوکیو لګول شوی که پر چوکیو د قابضو ښاغلیو له بهرنیو موادو جوړ خپل تولید دی؟!!

ځینې کارپوهان صمد بانډ سریښ یادوي، یو شمېر نورو سریښ کمان یاد کړی چې ترکانانو د کړکیو- دروازو په جوړولو کې ترې کار اخیست، ځینې د کومې بلې مادې له ګډولو دغه سریښ دومره مؤثر

په دې وروستیو کې د کارپوهانو لخوا په دغه سریښ کې شوي ملاوټ ته په اشارې یو څه ناباوري را منځته شوې، په دې مانا چې په ځینو مواردو کې لسیزې ته نه دی رسېدلی، خو د یو شمېر نورو په اند په دې کې د چوکۍ خاوند وضعیت رول او ښودلی. دا اوس چې اسد دانش په یوناني طبابت او درملو کې د خپل طبي اجتهاد له مخې پر ادلون بدلون د هغو قوت څو برابره زیات کړی دی، د خاکیشا مداري د مودو مجربه نسخه ننګولې ده. د خاکیشا چلېنج دا و چې که چا یې ددغو درملو له کارونې په کېڼ لاس «بلا مړی» قات کړای شو په سکه رایج الوقت پنځه سوه افغانۍ نغده جایزه یې ګټلې ده.

دانش دغه جایزه پېنځو زرو او د کېڼ پر ځای ښي لاس ته را لېږدولې ده.

ایلفي سریښ چې هېندارې، پلاستیک ان اوسپنې سره نښولی شي، په اړه یې مشهوره ده چې بله برخه به یې ماته شي، خو د ایلفي هغه به یې له ماتېدو خوندي وي، خو له دې ټولو سره د طبیعي پېښو او موسمي بدلونونو پر وړاندې یې مقاومت دومره کره نه دی ختلی، خو د چوکیو سریښ او مېخ له دې ټولو بلاګانو، آفتونو او ننګونو خوندي دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدني وړتيا دخيله گڼل کېږي، همدې ته په کتو د نارينهوو په پرتله د ښځينهوو چانس ډېر ښودل شوی. په نوره نړۍ کې چې يو څوک يوه ټاکلې موده، لس يا پينځلس کاله پر يوه چوکۍ يا مقام تېره کړي، د سرکاري اعزاز وړ گرځول کېږي، که څه هم په دغسې هېوادو کې له ملکې، پاچا يا دوو انتخابي دورو ولسمشر او صدر اعظم پر يوه چوکۍ څوک دومره موده قايم او دايم نشي پاتېدلی.

افغانستان کې د يوې ځانگړې اداري پر آغلې مشرۍ سربېره څلورو مرستيال وزيرانو، پينځو واليانو، دريو وزيرانو، گڼو سفيرانو، د ځانگړيو بنسټونو، يو شمېر نورو لوړ پوړيو چارواکيو دغسې ريکارډ مات او له سره ټينگ کړی دی. پدې کې داسې يوه څېره هم ليدل کېږي چې د طالبانو حکومت کې يې هم د معينيتونو او مقاماتو له مزو او خوندونو خپله لمن، څولۍ، جېبونه، بډه او پلو ډک ساتلي دي. اصلي مسابقه او سيالي د همدغو دوو تنو تر منځ ده چې يوې يې د طالبانو له سقوط وروسته موده پر يوه چوکۍ مخ او پر يوه مقام سرېښ تېره کړې او بل يې عين د طالبانو له حاکميت څخه د معينيتونو لړۍ دا دی موفقانه تر وزارت ورسوله.

طالبان نور څه غواړي چې د حاکميت معين يې په ډموکراتيکه کچه وزارت ته ورسېد، له دې بله ستره لاسته راوړنه بله څه کېدای شي؟!

ددغې پرمختيا مهم اړخ دا دی چې جندر يا جنسيت په مساوي کچه پامو‌ړ گرځېدلی، ځکه دغه لاسته راوړنه ښايي د سولې او مذاکراتو قرباني نشي، له دغسې يوې کتنې دغه معما هم حل کېدای شي چې له دوی څخه چا له څه ډول سرېښ يا مېخ کار اخيستی؟!

له داسې والي به مو هرومرو اورېدلي وي چې درې ولايته يې په لنډه وقفه يا دمه وهلې، د ځنډ او دمې موخه په حقيقت کې هغه استراحت ته پام کې نيول شوی چې د نوي ولايت په فتحه کې د ستراتيژۍ يا ټاکتيک خورو ورو اجزاوو را ټولولو ته اړين پېژندل کېږي.

ددې لپاره يو سيسټم په اتومات يا ډيجيټلي کچه فعال دی، داسې چې لومړی يو څوک تر غوږ په را نيولو، د درېيمې درجې، بلکې په درېيمه کې هم د خوار او ناکسه ولايت واگې يا برخليک په لاس ورکړي او داسې يو څوک چې تر دې دمه يې د دوو خرو د وربشو بېلولو کې هم گونډه وهلې، د والي پر چوکۍ د همدغه ناکسه ولايت پر ژوند او برخليک مسلط کړی، گويا دغه ولايت او ولس نوي نابلده والي ته د ټرېنينگ لپاره په پام کې نيول شوی، څرنگه چې نوی نابلده نايې يې د يتيم پر سر زده کوي. دی هم پر دغسې يتيمو خلکو او ولايت د خپلې قصابۍ تجربه، د چور- تالان مهارتونه او د لاس صفايي چمونه پاخه او پر دبره ماړۍ خپلې سترگې نورې هم سرې کړای شي.

د يوه کتاب ترون دی: «هغو يتيمانو ته چې پلرونه يې ژوندي دي.» درېيمه درجه او درېيمو کې خوار هغه هم داسې يو ولايت دی چې د کرزي کابينه کې يې د ولسمشر د دويم مرستيال په گډون شپږ وزيران چې څلورو يې په وينه او خټه کې هم ورسره نغد شراکت درلود به نفسِ نفيس حضور درلود، ځکه خو ماته دغه قام هماغو يتيمانو ته ورته ښکاري چې پلرونه يې ژوندي دي، خو د يتيمۍ له څپېړو يې مخونه تک شنه دي.

د دمې او ځنډ يو لامل دا هم کېدای شي چې له سرېښ شوي چوکۍ په پورته کولو کله ناکله د ځينو پوستکي په څوکۍ پورې نښتي پاتې شي، ځکه خو د زخمونو ملهم پټۍ ته څه موده استراحت اړين بلل کېږي.

د درېيمې درجې يا په دې کې د خوار ولايت عايد هغسې نه وي چې په کال دوو کې ترې منگول ډکه کړای شي، ځکه خو خسدوزيو ته هم اړتيا ليدل کېږي، يو له دې څخه د درېيمې درجې ولايت له محصولاتو لکه منو د يوې کښورې پر سر پينځه افغانۍ محصول چونگۍ دی. چونگۍ محصول د پا کستان زېږنده ده، که څه هم له څه مودې يې هلته د الغاء فرمان صادر شوی، خو افغانستان کې يې تجربه اوس هم بريالۍ پېژندل کېږي.

په شريعت کې راغلي که چا د نيکۍ تېره کېښوده نو تر قيامته چې څوک په دغه نيکۍ عمل کوي، په اجر او ثواب کې يې شريک دی او که چا د بدۍ تېره کېښوده تر قيامته يې د گناه برخهوال گڼل کېږي. د درېيمې درجې ولايت د منو د هرې کښورې د محصول چونگي برخليک د منې گل له مشاعرې پر دغه ولس تپل شوی، شونې ده د هغه بل ولايت د سنځل گل مشاعرې له امله دغسې يو محصول د خلکو د پښو زولنې نه وي گرځېدلی.

څرنگه چې درېيم گام د اصلي موقعيت په لور دی ځکه خو يې گټنه يا غوراوی هغه ازموينه ده چې له دې دمخه يې په څومره مهارت د دوو مخکنيو بېکسه او ناکسه ولايتونو په فتحه کولو کې د خلکو غوښې په کومه وړتيا له هډوکو پوچې کړې او هډوکي په کوم هنر په بېخ شيپلي دي چې د ولسمشريزو ټاکنو کمپاين ته د غوښو پوچول او د هډوکو شيپلل له پخوا زيات اړين بلل کېږي، ځکه چې درېيم بانک هم په دغه ټس کې ډوب او کنگال شو.

د وردگو منو، د لوگر سنځلو او د لغمان بادرنگو محصول چونگۍ وروستی هدف نه دی، وروستی د هغو سرحدي ولايتونو فتحه ده چې د گمرک او قاچاق بلا سرچينې په واک کې لري او زراعتي محصولات يې هم لکه جلغوزي د گمرکي او قاچاقي عايد له لارې د سرو زرو له تول سره برابر خېژي. البته په يوه شرط چې خوستوال د جلغوزي گل مشاعرې له تېروتنې ځانونه وژغوري.

تور او سپين صنعت

اروابناد استاد عبدالجليل وجدي

هېواد د صنعتي کېدو د لومړنيو هڅو په مرحله کې په هېواد کې د لومړنيو کارخانو د جوړولو په وخت په بالأحصار کې د مطبعې ماشين په کار ولوېد.

اهتمام چاپ او خپرېده، ميرزا د امير شېرعلي خان له وخت څخه مخکې يو ماهر خطاط و او د امير شير علي خان د واکمنۍ په وخت کې د ښې خطاطۍ او ليکوالۍ په وجه ده ته د جريدې او هم د مطبعې د اهتمام چارې وسپارل شوې. قاضي عبدالقادر پېښوری يوسفزی د دغه اخبار يو محرر و، چې اخبار ته يې مقالې ليکلې او هم يې له خارجي مطبوعاتو څخه مطالب ورته را ترجمه کول. د شمس النهار مسوول مدير معلوم نه و. د دويم کال د لسمې گڼې په څلورو ځايونو کې د ميرزا عبدالعلي نوم ليدل کېږي. چې په دې اخبار کې يې د يوه با صلاحيته او مقتدر سړي په حيث کار کاوه او د ده له نامه سره يوازې د مهمتم کلمه ليکل شوې ده.

د اخبار مهتمم د دغه اخبار د مرام ځو ټکي په لاندې ډول ليکلي دي:

أقل العباد ميرزا عبدالعلي حسب الفرمايش احباب، اخبار صدق آثار مسمی به شمس النهار را در مطبع کابل جای نموده. اخبارات صدق آثار سيستان و روس وغيره حدودات را از دفاتر سر کار و الاتبار حاصل نموده درين اخبار درج نموده خواهد شد.... سعی درين خواهد بود که خبر بازاری و پوچ هرگز درين اخبار درج نگردد...

مهربان دوستان، کرم فرمای مخلصان ميرزا عبدالعلی خان صاحب مهتمم مطبعه شمس النهار شهر کابل!

سلمه اللله بعد از سلام مدعا اينکه از ابتدای دور عالم تا ايندم گاهی اخبار در ملک افغانستان جاری نگرديده بود بلکه اکثر مردم بالکل طريقه اجرای اخبار و سليقه مهم آن هم نميدانستند. الحال که از يمن عدالت بندگان اشرف والا امير صاحب بهادر در کابل صنعت اباد افغانستان گرديدده. وضيع و تشريف اهالی اين دولت خداد داد متوجه صنايع و کسب علوم گرديدند و از عرصه دو و نيم ماه اخبار پر بهار شمس النهار درج ميگردند هم راست و صحيح و قرين قياس معلوم ميشوند...(۱۳)

لکه چې د «سير ژورناليزم در افغانستان» ليکوال ليکي: د دې جريدې ليکونکی، مهتمم يو هېوادپال سړی و. او د شمس النهار په پاڼو کې دغه موضوع په ښه ډول رابښکاره کېدلای شي. د بېلگې په توگه په يو مضمون کې يې ليکي دي چې د افغانستان خلک د پنبې په کرلو کې ډېر تاوان کوي. دوی پنبه کري، مگر په خام ډول يې فرهنگستان په ارزانه بيه خرڅوي او بيا هغوی له همدغو موادو څخه رختونه او ټوکران جوړوي او بېرته يې په ډېر گرانه بيه خرڅوي.

شمس النهار خپل خبرونه د تاريخي پېښو په توگه ليکل. کله کله خو هغه ورڅخه ډېر اوږده شوي او بې خونده شوي دي. په داسې ليکنو کې له لوستونکي څخه اصلي ټکي ورک شوي دي. هغه وخت په نورو هېوادونو کې هم خبرونو همدا ډول ليکنه دود وه. په عمومي ډوږل د خبر ليکنې طرز د امريکا د کورنيو جگړو په جريان کې د هغه ځای د خبريالانو له خوا بدلون و موند او د سرچپه هرم بڼه يې غوره کړه. ... (نور بيا)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک د پوښتني نشته!

دا ښايي د ۱۹۹۷م جون خبره ده. هند ته د خپل اقتصادي پوزيشن سنبالوني لپاره د ۵۰ اربه روپو اړتيا شوه. د کابينې غونډه وشوه، يو وزير له IMF څخه د لنډې مودې لپاره د پور اخيستنې مشوره ورکړه. بل وزير د ملي املاکو پلورنې له ادرسه تر لاسه شويو روپيو وړانديز وکړ. دريېم وويل. ولې له يو ((ورور)) هېواد څخه د څو مياشتو پور وانخلو؟!! د څلورم مشوره عجيبه وه، ويل يې، موږ به په همدې هند کې له کوم لوی صنعتکار څخه پيسې واخلو، په کال، شپږو مياشتو کې به يې بېرته ورکړو. لا د نظرياتو او وړانديزونو لړۍ روانه وه چې د هند د مالېې وزير چندمبرم ودرېد، له صدر اعظم څخه يې د خبرو اجازه وغوښته او بيا يې د کابينې غړي مخاطب کړل ويل يې: ((ښاغليو او آغليو! که زه درته تر دې هم څو برابره ډېرو پيسو تر لاسه کولو طريقه وښايم چې نه به يې په اينده کې بېرته ورکوو او نه پرې سود ورکول راځي، نو...)) ټولو په بې صبرۍ سره وويل: ((هو! هو! ووايئ!)).

چندمبرم د عادت له مخې د غوږ په سر لاس تېر کړ او بيا يې پيل وکړ: ((ښاغليو زما د مطالعې له مخې دا وخت په هند کې نږدې ۵ کربه روپۍ د تور بازار په شکل کې شته دی چې نه يې هندي حکومت کارولی شي او نه يې هم هغه خلک چې په ولکه کې يې دا پيسې دي، که موږ کوم داسې سکيم او پروسه وړاندې کړو چې له مخې يې دا ۵ کربه روپۍ جايز شکل غوره کړي، نو به دوه گټې شوي وي)).

هغه د يوې شېبې لپاره تم شو د برخه‌والو په څېرو يې نظر وگرځاوه په نامه يې لاسونه وتړل او بيا يې وويل: ((دوه گټې به وشي، يو خو به حکومت ته د مالېې په صورت کې له ۴ زره نيولې تر ۷ زره کروړه روپۍ تر لاسه شي بله دا چې يو کرب ۶۳ اربه ۳ کروړه او ۳۳ لکه روپۍ به له پټو اکاونټونو، غلې کړل شويو پيسو او بوجيو څخه په را وتو سرکولېشن ته راشي او...)).

يو دم يو غړی پورته شو، ټيټ شو صدر اعظم څخه يې اجازه وغوښته او بيا يې چندمبرم ته په تېزه لهجه وويل: ((خو وزير صاحب، تاسې په دومره وثوق سره د ريکورۍ دعوه څنگه کولی شئ؟!)).

چندمبرم سترگې پټې کړې د يوگايانو په څېر يې اوږده ساه واخيسته او بيا يې کرار کرار ساه ووېسته، ويې ويل: ((زه همدې لوري ته راځم)). زه فکر کوم که موږ همدا نن په ټول هند کې اعلان وکړو. چا سره چې څومره تور کاروبار او بازار دی، هغه دې ښکاره کړي، هغوی څخه دې ۳۰ سلمه حکومت ته ورکړي، مالېې وزارت ته دې وسپاري او پاتې ۷۰ سلمه دې په کاروبار کې ولگوي هغوی به هم خوشحاله شي او سرکار به هم مطمين شي)).

بل وزير وپوښتل: ((خو پدې سره به سرکار ته څومره پيسې تر لاسه شي ؟)).

چندمبرم په اطمينان ځواب ورکړ: ((موږ په ډېرې اسانۍ سره له ۴۰ تر ۷۰ اربه روپيو پورې تر لاسه کولی شو!))

يو بل وزير ودرېد، د ويلو اجازه يې واخيسته او بيا يې چندمبرم مخاطب کړ، ويې ويل: ((تا خو ويل هېواد کې ۵ کربه روپۍ د ځمکې لاندې دي، خو تر لاسه کېږي يوازې پاو کم دوه کربه؟)) چندمبرم بيا په غوږ کې لاس وواهه او صدر اعظم يې متوجه کړ، ويې ويل: ((زما له مطالعې سره سم دې پروسې څخه يوازې همدومره روپۍ را وتلی شي، ځکه د هند دننه يوازې دوه کربه روپۍ پټې دي. پاتې ۳ کربه له هېواده بهر په سيکرېټ اکاونټونو کې پرتې دي. د هغو تر لاسه کولو لپاره به کوم بل وخت، کوم بل سکيم جوړ کړو)).

صدراعظم سينه وښوروله او بيا يې هغه مخاطب کړ، ويې ويل: ((خو ښاغلی وزير! ددې څه ثبوت دی چې موږ ددې سکيم اعلان وکړو او خلک د تور کاروبار پيسې د وزارت خزانې په خدمت کې وړاندې کړي)).

چندمبرم په اثبات کې سينه وخوځوله، ويې ويل: ((هو! دا خبره هم وضاحت طلبه ده. زما وړانديز دی چې خلکو ته تر ۳۱ دسمبر ۹۷م پورې وخت وټاکل شي. دې موده کې چې کومو خلکو له دې پروسې څخه گټه پورته کړه، ښه، کنه په غبرگون کې به که له لومړۍ جنورۍ ۱۹۹۸م څخه هر چا سره تور کاروبار رسوا شو هغه به په عين موقع نيول کيږي او د بند سزا به ور ته ورکول کيږي، ټول همدومره وو)).

چندمبرم ټيټ شو، له ټولو يې مننه وکړه او کېناست. او بيا د کابينې غونډې پای ته رسيدو سره سم په هند کې د (Uolantory Disscluser of Income (Skeem) (UDIS اعلان وشو. رشوت خورو، مخدره موادو او نشه‌يي توکيو پلورونکيو، غلو او... ته تر ۳۱ دسمبر پورې وخت ورکړل شو. په ټول هيواد کې يې خپل مراکز جوړ کړل چې هلته خلک د تورو کاروباريانو په اړه خبر او راپور ورکړي او بيا له دې وروسته د ورځپاڼو رپورټرانو وليدل.

د تور بازار او کاروبار خلک درې درې ساعته په کتار کې ودريدل پيسې يې جمعه کولې تر دې چې د ۳ جنورۍ ۱۹۹۸م پورې له حساب سره سم په حکومتي خزانه کې نږدې ۷۰ اربه روپۍ جمعه شوې. د چندمبرم د وړاندوينې له مخې يو کرب ۶۳ اربه ۳ کروړه ۳۳ لکه روپۍ له بوجيو را ووتې ملي اقتصادي دايرې ته ننوتې چې په دې پيسو به کاروبار کېږي، بې روزگاري به له منځه ولاړه شي. روپۍ به له يو لاس څخه په وتو بل لاس او بل څخه بل لاس ته ځي او د هند د اقتصادي پرمختگ مزل به لا چټک شي. په دې ډول چندمبرم د هند په ورځپاڼو کې د هند د اقتصادي تاريخ اتل ونومول شو، خو دلته هېڅوک د پوښتنې نشته!!!

عزيزانو د وزيرو مسيدو غيورو مشرانو!

السلام عليکم و رحمة الله و برکاته

ستاسې مېړانه او شجاعت د خپلواکۍ په جگړو کې ماته څرگند دی. نن بيا د گټنې تاريخي شېبې دي، موږ تاسې ته هماغسې غيرت او مسوووليت را په غاړه دی.

اعليحضرت غازي امان الله خان د يوه سارق او قاطع الطريق له لاسه له سلطنت بې برخې شو چې له امله يې د وطن هره برخه د بې اتفاقۍ په اور کې سوځېږي. افغاني ننگ او غيرت له موږ ټولو څخه دا تقاضا کوي چې په اتحاد او اتفاق سره وطن او ملت ته له ورانې فتنې څخه نجات ورکړو.

والسلام

محمد نادر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ديني ارزښتونه بايد د واک په منډه کې د کمپاين پښو ته تيټ نکړای شي

څه فرمايي علماى کرام دين، و مفتيان عظام شرع متين اسلام په جواز او عدم جواز د دې کې چې قرآنکريم ټاکنيزه نښه ګرځېدلې شي!

شهرت ننګيال

شهيد عزيز الرحمن الفت چې د دموکراسي لسيزې په آزادو خپرونو کې فعال نقش درلود، په افغان ملي جريده کې يې (دين را از خدمت ارتجاع و استبداد نجات داد) تر سرليک لاندې يوه انقلابي ليکنه راغلې، چې سياست، سياسي موخو اوګټو ته يې د ديني ارزښتونو د استخدام يو تحقيقي مستند وړاندې کړی او ددربار له چوپړ يې د ملاياتو او دين د ژغورنې نسخه ښودلې ده، په دغه ليکنه کې د دغه چوپړ خطرناکه پايلې او په اوږده مهال کې ټولنيز او سياسي زيانونه په ګوتو شوي، چې ناوړه عواقب يې اوس هم د سر په سترګو ليدلی او لايې ګورو.

د پاکستان په پارلماني ټاکنو کې جماعت اسلامي «کتاب» خپله ټاکنيزه نښه ګرځولې وه، که څه هم ظاهر ته په کتو، ترلې کتاب برپښېده خو نقشه او انځور يې قرآنکريم ته ورته ګرځولی و، بين السطور او بادي النظر کې داسې ښودل کېده، بلکې تبليغ کېده چې کتاب ګڼې قرآنکريم دی. دا هغه هڅه ده چې دين يې سياست ته د استخدام په شر اړولی او ديني مقدسات يې د خپلو سياسي اوکمپايني موخو لپاره د سياست او اقتدار پښو ته تيټ کړی دی، هماغه وه چې په محکمه کې د کتاب په بڼه د جماعت ټاکنيزه نښه له حقوقي او قانوني اړخ چيلنج کړای شوه او محکمې د جماعت لپاره دغه نښه ممنوع وګرځوله.

لوړه يادونه د دې لپاره ده چې د ټاکنوکمسيون، دولت جوړوونکي يا په بله وينا د محمد اشرف غني ټيم ته کتاب ته بلکې په رحل کې پرانيستې قرآنکريم د ټاکنيزه نښې په توګه منظور کړی دی.

دا هغه تاريخي تېر ايستنې ته ورته ده چې د هند په ويش کې يې د پښتنو د ويش د توطئې پلې کولو ته په ټوليوښتنه کې يوې خوا ته قرآنکريم او بلې ته د هندوانو مذهبي کتاب ايښی و، د همدغه توطئې له امله وه چې پښتانه اود لوی افغانستان سيمې پر پاکستان پورې وتړل شوې، چې له امله يې لن هم پښتانه د هغه توطئې له عذاب او غضب خانونه نشي ژغورلی.

سياست، سياسي موخو او ګټو ته د دين او مذهب استخدام زموږ هېواد ته بلکې ټوله سيمه ناکراره ساتلې او له تاريخ سره يې د جګړې ډګر ټوه ساتلی دی، د واک او سياسي موخو لپاره د وسيلې په توګه د دين او مذهب چوپړ د همدغې ذهنيت زېږنده ده، چې دين يې د واک منډې، د سياست خدمت او د کمپاين چوپړ ته ليټ کړی دی.

د کالم لکې، بيله شرحې:

ميرويس ميدان ته څېرمه دهبوري کې پر ديوال يو شعار دوله ليکنه راغلې: (مرګ به امريکا و حمايت ګران آن، بغير استاد سياف).

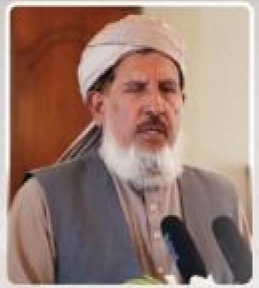

د لوی اختر په اړه د افغانستان د سوله‌ييز بدلون بنسټ د مشر فاروق اعظم پيغام

الله تعالی دې وکړي چې دا لوی اختر د سولې له نېکمرغی سره راشي، پدې هيله چې د اختر د خوشحالیو او برکتونو تر څنګ د سولې له خوند او د سولې له ژوندو برخمن شو.

سردار محمد همدرد/ د دارالانشاء رييس

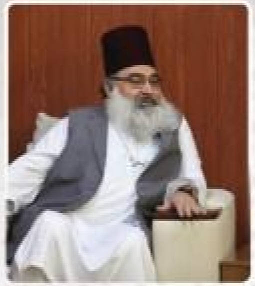

د لوی اختر په اړه د پير فضل الله تائب قادري مومند، د روحاني شخصيت اروانباد کان مولوي صيب ځاناستي پيغام

لوی اختر مو بختور ، حجونه او قرباني مو قبولي شه. پدې هيله چې دا اختر په هېواد کې د سولې د راتلو او له غميزو د ولس د وتو پيلامه شي.

اختر د ټولو بختور شه

ioglobal

Internet Services Through Fiber Optic
Wireless Communication Solutions
Wired and Wireless Backbone Solutions
Data Center Engineering and Design
IT Infrastructure Solutions
Security Solutions
Storage Solutions
High-Availability Solutions
Software Solutions and Software Systems
Web-based Information Solutions

House No. 1151, Mayoni Street on Sherpur Main Road, Kabul | Afghanistan
+93 (0) 20 22 13 21 - 4 | info@io-global.com | www.io-global.com

ORZALA NATURALS اورځلا طبيعی
افغانی، طبيعی، ګياهی

Between Street 1 & 2, Taimani Main Road, Kabul, Afghanistan
Kart-e-4, Next to Allama Higher Education Institute 0799143113

اختر مو نېکمرغه

اوربند ستاسې د ټاکنيزو کمپاينونو تبليغات په وړ بيه خپروي

دانش فرهنګي مرکز- لغمان

په لغمان کې د مجهز (الفت عامه کتابتون) لرونکی دانش فرهنګي مرکزي چې تل يې د هېواد په فرهنګي، ادبي او علمي برخه کې د علم مينه‌والو ته غونډې، سيمينارونه او علمي بحثونه جوړ کړي دي، ستاسې لپاره جوړ شوی او ستاسې په مرستو به چلېږي...

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library